

(E)Tuğg.Doç.Dr. Oktay BİNGÖL

ABD-Kuzey Kore Gerginliği ve Trump-Kim Zirvesi

ABD Başkanı Donald Trump ile Kuzey Kore lideri Kim Jong-un 12 Haziran 2018 tarihinde Singapur'da bir zirve gerçekleştirdiler ve görüşme sonrası yayımlanan ortak bir metni imzaladılar.¹ Metinde öne çıkan hususlar şunlar.

Başkan Trump, Kuzey Kore'ye güvenlik konularında güvence verirken Kuzey Kore Başkanı Kim Jong-un da, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan tamamen arındırılması konusunda kararlılığını tekrar etti. İki lider dört konuda anlaştılar; 1) ABD ve Kuzey Kore arasında yeni ilişkiler kurulması, 2) Kore Yarımadası'nda kalıcı ve istikrarlı bir barış rejimi oluşturması için çaba gösterilmesi, 3) Kuzey Kore'nin 27 Nisan 2018 tarihli Güney ve Kuzey Kore zirvesinin ardından yayımlanan Panmunjom Deklarasyonu'nu teyit ederek Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan tamamen arındırılması yönünde çalışması, 4) ABD ve Kuzey Kore'nin, savaş esirleri ve kayıp kişilerin kalıntılarını bulup, kimlikleri tespit edilenlerin hemen geri iadesini sağlaması. İki lider aynı zamanda müteakip görüşmelerin heyetler arasında devam etmesini kararlaştırdılar.

Zirve sonrası Trump'un Kim Jong-un ile özel bir bağ kurduğunu ve artık Kuzey Kore'den nükleer bir tehdit olmadığı ve Kuzey Kore'nin nükleer silahlanmayı tamamen terk edeceği yönünde açıklamaları² metinde yazılanlardan farklı olduğu için tartışılmaya başlandı. Bu arada Beyaz Saray'dan 22 Haziran 2018'de yapılan, Kore Yarımadası'nda nükleer silahların varlığı ve yaygınlaşma riskinin devam ettiği, Kuzey Kore'nin ABD'nin ulusal güvenliğinde tehdit teşkil etmekte olduğu yönündeki açıklama da³ tartışmaları alevlendirdi.

Tartışmalar iki noktada odaklanıyor. Birincisi Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan tamamen arındırılması noktasında ortaya çıkıyor. "Tam nükleersizleşme" terimini iki devlet farklı şekilde kullanıyor. Terim, Kuzey Kore için Kore Yarımadası'ndan ABD askeri varlığının çekilmesini ve Güney Kore'nin füze savunma sistemi dâhil ABD'den tedarik ettiği Kuzey Kore'yi tehdit eden askeri sistemlerinin imhasını içeriyor. Bunun da ötesinde ABD-Güney Kore güvenlik işbirliğinin sonlandırılması ve Pasifik'in Kore Yarımadası'na yakın bölgelerinde ABD askeri kapasitesinin engellenmesini kapsıyor. Bu tür talepler sadece Kuzey Kore için değil Çin için de geçerli. ABD için, Trump ve önceki başkanlar döneminde devam eden bir şekilde, Kuzey Kore'nin nükleer başlıklarının, atma vasıtalarının (balistik füzeler dâhil) ve araştırma ve test tesislerinin geri döndürülemez ve ABD ve/veya ilgili uluslararası kuruluşlar tarafından denetlenebilecek şekilde imhasını öngörüyor. İkincisi ise zirve sonrası ABD-Güney Kore tatbikatı Trump tarafından bir iyi niyet gösterisi olarak ertelenirken⁴, Kuzey Kore'nin nükleer test yerlerini imha etmeye başladığı yönündeki açıklamaların doğruluğu üzerinedir. ABD Savunma Bakanı Mattis'in Kuzey Kore'nin balistik füze test yerlerinden herhangi birini

imha ettiği ve nükleersizleşmeye ilişkin bir adım attığına dair bilgisi olmadığını⁵ söylemesi de tartışmayı ateşlemiştir.

Trump, kısmen bu tür tartışmaların ve eleştirilerin etkisiyle, kısmen ise ABD'nin süregelen stratejisinin bir adımı olarak, Kuzey Kore'ye yaptırımları bir yıl uzatmıştır.⁶

12 Haziran Zirvesi ve yayımlanan metni, ABD ile Kuzey Kore'nin nükleer silahlar konusunda ilk görüşmesi ve anlaşması değil. İlk görüşmeler 1985'de başladı. Kuzey Kore Nükleer Silahların Yasaklanması (NPT) Anlaşmasına dâhil oldu, ancak Uluslararası Atom Enerji Kurumu (IAEA) ile güvence/ denetim sistemine katılmadı ve bunu Güney Kore'den ABD nükleer silahlarının çekilmesi şartına bağladı. ABD 1991'de Güney Kore'de konuşlu 100 nükleer başlığı kaldırdı. Kuzey Kore ise 1992'de IAEA ile güvence anlaşmasını imzaladı ve IAEA denetimlerini kabul etti. Bu gelişmelerle birlikte Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan tamamen arındırılması süreci başladı. Ancak aynı yıl ABD ile Kuzey Kore arasında balistik füze krizi patlak verdi ve ABD Kuzey Kore'ye yaptırım uyguladı. 1992 sonunda IAEA ile Kuzey Kore arasında Kuzey Kore'nin gizli olarak nükleer silah geliştirmeye devam ettiği ve denetimcileri aldattığı iddiaları nedeniyle kriz başladı. Kuzey Kore 1993'de NPT'den ayrılabilceğini bildirdi ancak ABD ile yürütülen yoğun görüşmeler sonucu ve mali yardımlar karşılığında kalmaya devam etti. 1994 yılına gelindiğinde ABD Kuzey Kore'nin bir veya iki nükleer silah ürettiğinden şüphelenmeye başlamıştı. 1994'den 2001'e kadar geçen süre içerisinde ABD ile Kuzey Kore arasında çok sayıda görüşme ve anlaşma/protokol yapıldı. İlişkiler yaptırım, tehdit, teşvik, ekonomik ve mali yardım kombinasyonu ile devam etti. Bu dönemde Kuzey Kore'nin balistik füze ve nükleer silah programı ile nükleer silah teknolojisinin Pakistan'a gizlice transferi gündemde oldu. 2001'den itibaren ABD'de de W.Bush dönemi ile birlikte ilişkiler kötüleşmeye ve ABD'nin yaklaşımı sertleşmeye başladı. 2002'de W. Bush, Kuzey Kore'yi İran ve Irak ile birlikte şeytan eksenini tanımladı. Kuzey Kore 2012 sonunda IAEA ile ilişkisini kesti ve 2003'te NPT'den ayrıldı. Kuzey Kore NPT'den ayrılmasına ve nükleer silah geliştirmeye devam etmesine karşın taraflar arasında iletişim kopmadı, başka formatlarda devam etti. Ağustos 2003'den itibaren Altı Taraf Görüşmeleri (*Six Party Talks*) başladı. Bu görüşmelere ABD, Kuzey Kore, Güney Kore, Çin, Rusya ve Japonya katıldı. Görüşmeler tıkanma, tırmanma, kriz ve ilerlemelerle 2005'e kadar devam etti ve Kuzey Kore bütün nükleer programlarını iptal edip, nükleer silahlarını imha ederek NPT'ye geri dönmeye görünürde razı oldu. Bu kapsamda bir anlaşma da imzalandı ve süreç bir takvime bağlandı. 2007 ile 2009 arasında nükleer tesislerin kapatılması konusunda ilerlemeler oldu ve Kuzey Kore'ye ABD yaptırımları gevşerken ekonomik ve mali yardım yapıldı. Ancak görüşmeler 2009'de tıkanıp ve yeni bir kriz başladı. Bu tarihten itibaren Kuzey Kore önceki anlaşmaları tanımadığını açıkladı. Altı Taraf Grubunun diğer beş üyesi görüşmelere tekrar başlanması yönünde girişimlerine devam ettiler ve 2018 yılına gelindi.⁷

ABD'de devam eden tartışmalara karşın iki lider arasındaki 12 Haziran Zirvesi, birçok açıdan başarı olarak görülebilir. Öncelikle bu zirve iki ülkenin başkanları arasında ilk buluşma olarak tarihe geçti. Üçüncü Dünya Savaşı senaryolarının hâkim olduğu bir ortamda gerçekleşen Zirve, dünyaya her şeye karşın mevcut "istikrar" ve "negatif barışın" devam edebileceğini gösterdi. Diğer taraftan ABD ve Kuzey Kore arasındaki sorunlara çözüm bulunabilmesi çok taraflı görüşmelere ilaveten iki ülke arasında doğrudan diplomatik kanalın daha etkin olarak devreye girecek olmasını önemli bir adım olarak görmek gerekir.

İki ülke arasında daha önce de çok sayıda anlaşma yapıldı ancak hiçbirinde altına imza atılan maddeler uygulanamadı.⁸ 12 Haziran'da Singapur'da yapılan sadece bir iyi niyet belgesi olarak görülmeli, henüz iki ülke arasında bir anlaşma yok. Önümüzdeki süreç bir anlaşmanın olup olmayacağını gösterecek. Bu nedenle iki lider de bir şey kaybetmiş değil, aksine uzlaşmaya açık olduklarını göstererek kazanmış durumdadır. Seçildiği günden beri ABD'de sert eleştirilere maruz kalan Trump için Zirve'nin getirisi çok daha değerli.

Bu zirvenin ABD-Kuzey Kore gerginliğine çözüm olup olamayacağı ve önceki süreçlerden neden sonuç alınmadığının yanıtı sorunun çok boyutlu arka planında bulunuyor.

Kuzey Kore'den başlarsak, bu ülkenin yönetimleri, rejimlerinin devamı ve bekası için gerginlik ve çatışma senaryolarına umut bağlamış durumdadır. Nükleer silahlar ve balistik füzelerin kazandırdığı itibar ve neden olduğu sürekli kriz ve gerginlik içte bunalan halkı dizginlemeye ve dış düşmana karşı milli duyguları seferber etmeye hizmet ediyor. Kuzey Kore halkı hemen güneylerinde çok daha iyi koşullarda yaşayan soydaşlarından tahrik olup ayaklanmıyorlar. Kuzey Kore rejimi nükleer silahları ve balistik füzeleri dışta tüm aktörlere karşı pazarlık gücü olarak kullanıyor. Çin ve Rusya'nın vekili olarak davranmanın karşılığını diplomatik, ekonomik, askeri ve mali destek olarak görüyor. Kuzey Kore tehdit kaynağı olarak ABD'nin Güney Kore'de ve Japonya'da kuvvet bulundurmasına, Pasifik'te baskın konumunu sürdürmesine meşru gerekçe oluşturuyor. Japonya, tehditkâr bir Kuzey Kore'nin, "Büyük Kore'nin parçalanmış tutulmasını, Japonya'nın Kore halkına zulmünü içeren eski defterlerin açılmamasını ve ABD-Japonya güvenlik işbirliği vasıtasıyla Çin'in dengelenmesini sağladığını düşünüyor. Kuzey Kore rejiminin en büyük destekçisi Çin için Kuzey Kore zayıf ve kendine bağımlı olarak ayakta tutulması gereken bir aktör. Çin'in de birleşmiş Büyük Kore yerine iki parçayı tercih etmesinin nedenlerini anlamak zor değil. Rusya için Kuzey Kore Doğu Asya ve Pasifik'te az maliyetle rol kapmanın ve ABD ile güç mücadelesi yürütmenin bir aracı.

Sonuç olarak mutlak savaş ve tam barış karşıtlığından ziyade, tüm aktörlerin fayda sağladığı bu çatışmanın inişi çıkışlı devamını en rasyonel gelecek imajı olarak görmek gerekiyor.

Son Notlar

¹ "Full text of the U.S.-North Korea agreement signed by Trump, Kim", **NBC News**, 12.06.2018, <https://www.nbcnews.com/politics/white-house/full-text-u-s-north-korea-agreement-signed-trump-kim-n882246>

² Kevin Liptak, Joshua Berlinger, "Trump misrepresents North Korea nuclear agreement", **CNN**, 22.06.2018. <https://edition.cnn.com/2018/06/21/politics/trump-north-korea-nuclear-agreement/index.html>

³ Katie Rogers, "Is North Korea a Nuclear Threat or Not? The President Now Says It Is", **The New York Times**, 22.06.2018, <https://www.nytimes.com/2018/06/22/us/politics/north-korea-national-emergency-trump-nuclear.html>

⁴ Gabriela Saldivia, “U.S. And South Korea Agree To Suspend Upcoming Military Exercises Indefinitely”, **NPR**, 23.06.2017. <https://www.npr.org/2018/06/23/622820253/the-u-s-and-south-korea-agree-to-suspend-upcoming-military-exercises-indefinitel>

⁵ Julian Borger, “No sign of North Korea dismantling nuclear weapons programme, Mattis admits”, **The Guardian**, 21.06.2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/21/no-sign-of-north-korea-dismantling-nuclear-weapons-mattis-admits>

⁶ “Trump renews sanctions on North Korea citing extraordinary threat”, **Aljazeera**, 23.06.2018. <https://www.aljazeera.com/news/2018/06/trump-renews-sanctions-korea-citing-extraordinary-threat-180623060256330.html>

⁷ “Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy”, **Arms Control Association**, <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>

⁸ Julian Borger, “History of US-North Korea Deals shows hard part is making them stick”, **The Guardian**, 11.06.2018. <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jun/11/history-of-us-north-korea-deals-singapore-summit>

Bu belgede yer alan hususların **tüm sorumluluğu yazarlara ait olup** MSE’ve üyelerini bağlamaz. Bu belgenin her hakkı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu esasları çerçevesinde MSE’ye aittir. Alıntılarda <http://merkezstrateji.com/> uzantısının verilmesi, belgenin tamamına ulaşılabilmesi için zorunlu tutulmuştur.